רבן שמעון בן גמליאל אומר בנות כפרים כו'. פליג אדרבנן דאמרי בכולהון ממהר לבא התחתון ואדר"מ נמי פליג דהא ר' מאיר לא מפליג בין כרכים לכפרים: **בשלמא לפני הפרק** כו' **דאי משתכחי לאחר הפרק שומא** נינהו. פירש בקונטרס ולא תתלון והדין עמו אדליכא לפרושי שומא נינהו ותמן דהא קתני בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמן וא"ת אמאי בודקין אותה לא תבדוק אמאי בודקין לאחר הפרק דהא השתא סבר המקשן דחזקה דהכיאה סימנין דקאמר רבא דהויא לחליצה ולמאי דמשני נמי דבחליצה בעי בדיקה נבדוק אחר הפרק ותו לא דליכא למיחש שמא מלפני הפרק בתו והוו שומא דהא דוקא כי ראו אותה לפני הפרק קאמר הכא דשומא נינהו אבל אם לא ראו אותה מקודם משמע דאין לנו לחוש ובשלהי מצות חליצה (יבמות דף קה:) נמי דאמר ליה רבי לאבדן זיל בדקה משמתא לא בדקוה לפני הפרק וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קנה.) גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי משתכחי בהו סימנים לא אמרינן דלפני הפרק בתו וי"ל דהא דקאמר דבודקין אותן היינו לכתחילה א"נ בודקין לתו דוקא אבל כלומר דאם בדקו דמהני בדיקתן קאמר ות"ת אמאי פריך אבל לאחר הפרק למה לי בדיקה הא נפקא מינה שאם בדקו ולא מצאו שום שערות אז אבל אם מצאו אותן שערות עכשו דאינה חולצת כמו שאנו מפרשים בדיקה ויש לומר דהן בדיקה דלאחר הפרק משמע ליה דהיינו להחזיקה כגדולה דאי אפשר בדיקה כקטנה א"כ תוך הפרק אמאי אינן נאמנות השתא אחר הפרק נאמנות כ"ש תוך הפרק ולכך פריך דבלא בדיקה נמי מחזקינן לה כגדולה:

איבעיית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק ואי בעית אימא ר' שמעון בו'. וא"ת ומאי קאמר דנאמנת לומר גדולה היא אבל אם בדקו לא נאמנת אבל אם בדקו ולא מצאו שום שערות אז אבל אם בדקו ולא מצאו עכשו שערות אינה חולצת אבל אם בדקו ולא מצאו שום שערות אז אבל אם בדקו ולא מצאו עכשו שערות אינה חולצת כמו שאנו מפרשים בדיקה ויש לומר דהן בדיקה דלאחר הפרק משמע ליה דהיינו להחזיקה כגדולה דאי אפשר בדיקה כקטנה א"כ תוך הפרק אמאי אינן נאמנות ה"א לאחר הפר' באו וחולצת. ותימה תוך הפרק אמאי אין נאמנת לר' יהודה לומר קטנה שתמאן. ועוד אפי' בסתמא נמי תמאן דהא כי אמר רבא חזקה הכיאה סימנין ולא תמאן בסתמא היינו לאחר הפרק שכבר הגיעה לכלל אבל תוך הפרק תמאן בסתמא כ"ש אם בדקוה נשים ואמרו אין לה שערות שתמאן וכן לר' שמעון אחר הפרק תמאן אפי' בסתמא כין דלית ליה חזקה דרבא וכ"ש עד שלא בדקוה נשים ור"ל דלעולם לא נאמנת בסתמא כיון דלית ליה חזקה והה"נ על פי נשים. והא דאמר רבא דדוקא הגיעה לכלל שנותיה אמרינן חזקה הכיאה סימנין אבל קודם לכן לא היינו כשבעל דאפי' בדקוה אנשים ולא מצאו שערות אינה נאמנת דאמרינן חזקה הכיאה שערות ונשרו אבל תוך הפרק אפי' בעל ובדקוה אנשים ולא מצאו שערות נאמנת. ולא חיישינן שמא נשרו: **בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה כו'.** הא דקאמר בעי' בדיקה לאו דוקא דכי נמי לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו לחוש שמא לפני הפרק היו ושומא נינהו וכן מוכח בהדיא דקאמר דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו דמשמע דוקא משום דראו אותם שהיו באין לפני הפרק ולכך אינה חולצת הא לא ראו אותם קודם אין לחוש. וכן בשילהי פ' מצות חליצה דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפרק מי שמת גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי אשכחן ביה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהניא בדיקתה ומיהו דבר פשוט אם תמצא לומר דחיישינן שמא לפני הפרק באו היכא דחזינן ריבוי שערות הרבה לא חיישינן שמא כולם לפני הפרק באו: **אלא לאחר הפרק למה לי בו'.** תימה מאי ק' ליה לימא (דאם) נפקא מינה דאם אומרת שאין שערות דאינה חולצת כגון שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק דאינה צריכה אלא דאי מתרמי הכי וי"ל דמשמע ליה דנשים בודקות אותן דנאמנות להעיד שיש שערות דאי להחזיקה בקטנה אפי' תוך הפרק נמי הילכך צריך למצוא נפקותא באמירת הנשים יותר מאם היו שותקות ו) הייתי אומר דלאחר הפרק באו אבל לאחר הפרק דל עדותן מהכא הא מסכינן אחזקה דרבא: **ר' שמעון אומר אף תוך הפרק כו'.** אומר ר"ח דהלכה כר' שמעון כדמוכח לעיל פ' יוצא דופן דמסיק תיובתא לפ"ד תוך זמן ואין חושש לומר דתנא דשמעתין דאמר תוך

ו) גרלה דמקר כאן ול"ל בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה דאי משתכחי וכו' שומא ננהו דאי אינו אומר וכו'.

איכרפו דדיך לא הדרת בך אישתדו דדיך נמי לא הדרת בך דכולי עלמא מיהא אתחתון סמכינן מגלן אמר רב יהודה אמר רב וכן [6]**תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא** [1]**איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם** [א]**השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מה איש בסימן אחד אף אשה בסימן אחד ואימא או האי או האי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון תניא נמי הכי א"ר אליעזר בר' צדוק כך היו מפרשין ביבנה ואמרו** [ב]**כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין על עליון תניא רשב"ג אומר בנות כרכים תחתון ממהר לבא מפני שרגילות במרחצאות בנות כפרים עליון ממהר לבא מפני שטוחנות ברחים ר"ש בן אלעזר אומר בנות עשירים צד ימין ממהר לבא שנישוף באפקריסותן בנות עניים צד שמאל ממהר לבא מפני ששואבות כדי מים עליהן ואיבעית אימא מפני שנושאין אחיהן על גססיהן ת"ר צד שמאל קודם לצד ימין רבי חנינא בן אחי ר' יהושע אומר מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין חוץ מאחת שהיתה בשכונתי שקדם צד שמאל לצד ימין וחזר לאיתנו ת"ר** [ג]**כל הנבדקות נבדקות על פי נשים** [ד]**וכן היה רבי אליעזר מוסר לאשתו ורבי ישמעאל מוסר לאמו רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין משיאין ספקות על פי נשים ר"ש אומר** [ה]**אף תוך הפרק נשים בודקות אותן ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ אמר מר רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה** [ו]**דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה והאמר רבא** [3]**קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין כי אמר רבא חזקה למיאון** [ז]**אבל לחליצה בעיא בדיקה תוך הפרק אין נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקי** [6] **תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקי נשים ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלפני הפרק ובעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל האי מאן קתני לה איבעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק ואיבעית**

איכרפו. כשהתחילו לגדל ולעקור: **אישתדו.** גדולות כל לרכן כשדיים גמורים. לשון אחר איכרפו נפחו ממיעוך מגריס כלומר לקיח על ידם אישתדו יבשו וזאת מלאתי: **איש.** אין בו סימן עליון שאין בו סימן דדיים משמעיס: **תניא נמי הכי.** דאתתון סמכינן: **שטוחנות ברחים.** ומתון שמגידות זרועותיהן תדיר מתפשטים דדיהן: **שנישוף.** פרי"ר בלע"ז כמו (יומא דף ג.) מלוה לשפשף: **אפקריסותן.** מעפורת והוא סודר ותולה על דד הימין אבל בנות עניים אין להן מעפורת: **על גססיהן.** על דדיהן. על דד תנשאו מתרגמינן על גססיהן תתנטלון (ישעיה סו): **לפני הפרק.** קודם עונת נדרים שאפילו הכיאה שומא הינהו וקטנה היא: **נשים בודקות אותן.** דבין אמרו אינהו בין אמרו ליתנהו בקטנה מחזקינן לה ולאו עלייהו סמכינן ודבדקתן להכי מהניא דאי משתכחי בה הני גופייהו לאחר הפרק אמרינן שומא הינהו כדמפרש לקמן ולאחר הפרק נמי אי אמרי ליתנהו מהימני ואלא דהא אורחא דאי אמרי ליתנהו לא לאיתויי לה ואי אמרי ליתנהו לא מתמתא דחיישינן שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן: **תוך הפרק.** דמסתמא לאו גדולה היא ואי משתכחי מחזקינן לה בגדולה: **אין נשים בודקות אותן.** שאין נשים כדאי לסמוך עלייהו להמיר ספקות על פיהן ולומר גדולה היא שתחלוץ וק"ל לרבי יהודה הכיאה שתי שערות תוך הפרק סימן הוא כלאחר הפרק הלכך לא מהימנן והכי מפרש לה לקמן: **ר"ש אומר כו'.** מפרש לקמן: **דאי משתכחי.** השתא אמרינן נמי לאחר הפרק שומא הינהו ולא חלצה אי לא אתו בה אחריני ולהכי הוא דמהימני (ה) למיאון להחמיר שלא תמאן: **אבל לחליצה בעיא בדיקה.** ואשה נאמנת עליה הואיל ולאחר הפרק הוה ואורחא למהוי לה כדפרשינן לקמן לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים: **ה"ג קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה כו'.** והכי פירושא תוך הפרק להכי לא מהימנא דקסבר רבי יהודה תוך הפרק אם הכיאה אמרינן סימן הם וגדולה היא הלכך אתי למשרי מידי דלאו אורחא ע"פ נשים דלאו כהלכתא דאע"ג שנאמנות הן לאחר הפרק התם הוא דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק כו': **ר"ש אומר כלפני הפרק דמי.** ושומא הינהו הלכך לאו עלייהו סמכינן למימר גדולה היא או קטנה היא ולהכי הוא דמהני דאי משתכחי לאחר הפרק שומא הינהו: **הא מאן קתני לה.** דהא (ג) אדר"ש לא מתוקמא דכיון דאמר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקו לה תוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן מיהא דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנא אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפילו הכיאה דברי הכל שומא הינהו ולאחר הפרק אפילו להקל קאמר רבי יהודה מהימנא: **ואיבעית**

ואתוך הפרק. דקאמר אין הנשים בודקות אותן דתוך הפרק כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקו אפיר אתי למימר אקטנה דגדולה היא וקמ"ל דלהחמיר מהימנא אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה שלא תמאן דהא אפילו הכיאה דברי הכל שומא הינהו ולאחר הפרק אפילו להקל קאמר רבי יהודה מהימנא: **ואיבעית**

ותוך הזמן חדא מילתא היא דאמאי קרי ליה לעיל זמן והכא קרי ליה פרק. ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש כי ההיא דשבת פרק המוציא בנות ישראל שהגיענו לפרקן. וביבמות פ' הבא על יבמתו ומשיאין סמוך לפרקן. ועוד אמאי איתותב לעיל מ"ד תוך זמן כלאחר זמן כיון דפליגי הכא תנאי. (ועוד) ופפרש ר"ת דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר ואותו יום קרוי תוך הפרק ולר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולר' שמעון מסופו. וכה"ג אשכחן פלוגתא בעשרה יוחסין גבי קדשה אביה בדרך והיא עצמה בעיר ביומא דמשלם שית והלכה כר' (יוסי) [יהודה] לגבי ר' שמעון כדאיתא בפ' מי תהוציאוהו:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה]:

ג ב מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח:

ד ג ד ה מיי' שם הל"כ וע' במ"מ וכ"מ וכל"מ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע ס' קנה סעיף טו [וכנ"ב הלפס יבמות פי"ג דף מו.]:

ו [מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעי' יד]:

ז [מיי' פ"ח מהל' יבום הל' יז טוש"ע שם סעי' יט]:

תוס' הרא"ש

ר"ג אומר בנות כפרים עליון ממהר לבא. פליג אדרבנן דקאמרי אי אפשר ולא קא מפליגי ופליג נמי אדר' מאיר דאמר אפשר ולא מפליג בין כרכין לכפרים: **ביצד גדולה היא שלא תמאן.** תימה אמאי אהני נאמנות דידה בלא בדיקה דידה לא מאמנה דחיישינן שמא הביאה סימנין לר' יהודה תוך הפרק ולר' שמעון אחר הפרק וחו אפי' אי אמרה ליכא שערות לא מהימנא כדקתני סיפא ואינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן כ"ש דאם אמרה דאיכא שערות שלא תמאן וי"ל דנפקא מינה דאי אמרה איכא שערות ואח"כ בדקוה אנשים ואמרו דליכא שערות ואימר נשרו ולא תמאן אבל אי לאו דיבורה הויא מאמנת אפי' למ"ד חוששין שמא נשרו ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק לא: **וקטנה היא שלא תחלוץ.** תימה אמאי אהני נאמנות דידה ממילא לא חלצה. ועוד אפי' אומרת דיש שערות לא חלצה כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ כ"ש שאם אמרה קטנה היא שלא תחלוץ. וי"ל דאהני נאמנות דידה לומר דהני שערות הוי קודם הפרק ולא תחלוץ ואי לאו דיבורה ה"א לאחר הפר' באו וחולצת. ותימה תוך הפרק אמאי אין נאמנת לר' יהודה לומר קטנה שתמאן. ועוד אפי' בסתמא נמי תמאן דהא כי אמר רבא חזקה הכיאה סימנין ולא תמאן בסתמא היינו לאחר הפרק שכבר הגיעה לכלל אבל תוך הפרק תמאן בסתמא כ"ש אם בדקוה נשים ואמרו אין לה שערות שתמאן וכן לר' שמעון אחר הפרק תמאן אפי' בסתמא כין דלית ליה חזקה דרבא וכ"ש על פי נשים וי"ל דלעולם לא מאמנת בסתמא כיון דלית ליה חזקה והה"נ על פי נשים. והא דאמר רבא דדוקא הגיעה לכלל שנותיה אמרינן חזקה הביאה סימנין אבל קודם לכן לא היינו כשבעל דאפי' בדקוה אנשים ולא מצאו שערות אינה נאמנת דאמרינן חזקה הביאה שערות ונשרו אבל תוך הפרק אפי' בעל ובדקוה אנשים ולא מצאו שערות נאמנת. ולא חיישינן שמא נשרו: **בשלמא לפני הפרק בעי בדיקה כו'.** הא דקאמר בעי' בדיקה לאו דוקא דכי נמי לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו לחוש שמא לפני הפרק היו ושומא נינהו וכן מוכח בהדיא דקאמר דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו דמשמע דוקא משום דראו אותם שהיו באין לפני הפרק ולכך אינה חולצת הא לא ראו אותם קודם אין לחוש. וכן בשילהי פ' מצות חליצה דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפרק מי שמת גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי אשכחן ביה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהניא בדיקתה ומיהו

מסורת הש"ס

ה) ימנות פד: כ"ק טו. תמורה כ: קדושין לה. פסחים מג. סוכה מח.; ב) [לעיל מו.], ג) ל"ל כדפריש"ת.

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיְיָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:

במדבר ה ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' סמכינן אנשים ובדקי נשים תוק"ל: (ב) רש"י ד"ה דאי משתכחי וכו' הוא דמהני הס"ד: (ג) ד"ה הא מאן קתני לה דהא כדר"ש:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה איבעית וכו' וי"ל דנאמנת לומר שאותן שערות. תמוה לי הא הכא מתרגלא גם קוציימס הרלאטוה וכפשוטו דבפסח נלאו חזקה דרבא מ"מ הכל מיירי כמד ענין דכמו דנענין חליצה כמה דאמרי' נאמנת לומר קטנה שלא תחלוץ הייינו בבקרו ומצאו ב' שערות נאמנת שהם שומא שלא תחלוץ והכא דאינה נאמנת שתחלוץ הייינו דלא בבקרה ע"א אנשים ב' שערות דמיאון שהם שומא שלא תחלוץ ומ"ל לומר שהביאה ב' שערות דמיאון הוי"ל מפרשת הכא שלא תחלוץ ומכוונת שמעתא טובא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה בשלמא וכו' לחליצה לפרושי שומא ניהו אמתן. נ"ב עיין מהרלמ"ח פ"ז סי' כו וכנ"ש סי' קנה ס"ק כט: **ב)** ד"ה איבעית אימא וכו' לית ליה חזקה דרבא לין מושקין. נ"ב עיין ערוה"ש הי"ב ס"ד קפ:

לעזי רש"י

פרי"ר. חיכוך, שפשוף.

מוסף רש"י

לבל עונשין שבתורה. לאו וכרת, אבל עשה לא הוי עונש, הלכך תלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (יבמות פד:) מאמן שהנשים חייבות אל כל לא תעשה שבתורה, שהרי עונשן מלקות (פסחים מג.).

תוס' הרא"ש (המשך)

הפרק כלאחר הפרק ומתוך כך פסק דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דהילכתא כותיה קאמר דלית ליה חזקה דרבא. ועוד אמרינן בפ' מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונין ולגירושין ואין נראה ראיה מזה (הפסק) [לפסוק] דלא כרבא דאע"ג דק"ל כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה דרבא דתרי מילי נינהו. ורבא גופיה הוא דפסיק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן. והקשה ר"ת על פרש"י דפ' דתוך הפרק דמתוך הזמן לא מיתוקמא דאם כן אמאי לא אמרינן דאם הביאה לא חיישינן שמא כולם לפני הפרק באו: **אלא לאחר הפרק למה לי בו'.** תימה מאי ק' ליה לימא (דאם) נפקא מינה דאם אומרת שאין שערות דאינה חולצת כגון שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק דאינה צריכה אלא דאי מתרמי הכי וי"ל דמשמע ליה דנשים בודקות אותן דנאמנות להעיד שיש שערות דאי להחזיקה בקטנה אפי' תוך הפרק נמי הילכך צריך למצוא נפקותא באמירת הנשים יותר מאם היו שותקות ו) הייתי אומר דלאחר הפרק באו אבל לאחר הפרק דל עדותן מהכא הא מסכינן אחזקה דרבא: **ר' שמעון אומר אף תוך הפרק כו'.** אומר ר"ח דהלכה כר' שמעון כדמוכח לעיל פ' יוצא דופן דמסיק תיובתא לפ"ד תוך זמן ואין חושש לומר דתנא דשמעתין דאמר תוך

ואיבעיא אימא רבי שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא. ר"מ פוסק דהלכה כרבי שמעון דתוך הפרק כלפני הפרק כדמסקינן שהרי יוצא דופן (לעיל דף מו.) והכא לית ליה דתוך הזמן כלאחר זמן איתמר לעיל [9] ומתוך כך פסק נמי דלית הלכה כרבא דאמר חזקה הבאה סימנין דהא ר' שמעון דפסקינן כוותיה לית ליה לרבא ועוד בפרק מי שמת (ב"ב דף קנו.) אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאוסים ואין נראה דאפילו יהיה הלכה כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה חזקה דרבא דלאו הא בהא תליא ורבא גופיה פסיק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן והא דמוקי הש"ס בריימתא כרבי שמעון ולית ליה דרבא תע"ג דאתי שפיר כרבי יהודה וכרבא אין זו ראייה מן הש"ס (ג) דמייאב הבריימתא בכל עניין ודרב נחמן נמי ליתא מקמי רבא דהוי בתראה ועוד דרבא נמי איכא לאוקומי מילתיה דרב נחמן דאמר בודקין למיאוסין היינו תוך הפרק דליכא חזקה אי נמי אחר הפרק ובודקין אם לא ימצאו אחר שערות תמצא דאין מוחשין שמא נשרו אלא כשבעל אחר זמן ורבא אייתי בשבעל ומעשים בכל יום דסמכינן אבדיקת נשים לאחר הפרק והיינו דלא כר"ש ואפי' בתוך הפרק כלפני הפרק אומר רבי דאין הלכה כרבי שמעון דעל כרחך תוך הזמן ותוך הפרק לאו אדלא מילתא הוא דאי אדלא מילתא הוא ת"ר אמאי איתותבו לעיל רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי דאמרי תוך הזמן כלאחר הזמן כיון דפליגי הכא תנאי ועוד דלעיל קרי ליה זמן והכא קרי ליה פרק ועוד פרק משמע גדלות כמו (יבמות דף סב:) המשיאן סמוך לפרקן ובפרק המוליא יין (שבת דף פ:) בנות ישראל שהגיעו לפרקן ולא הגיעו פירוש הביאו ב' שערות ולא הגיעו לכלל שנים ומפרש רבינו תם דפליגי הכא ביום אחרון של שנת י"ב ויום אחד לנקבה או ביום שנת י"ג ויום אחד לזכר ואומו יום אקרי תוך הפרק דלר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולרבי שמעון בסופו וקי"ל כרבי יהודה לגבי רבי שמעון בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) והשתא יבא קטן או יבמה קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבודקם לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק ואם הן אותן שהיו קודם נמתין עד שיביאו שערות אחרות אבל יבא גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לבדר מולין שפיר אם יש להם שערות ואין לחוש שמא לפני הפרק באו כדפירשתי לעיל ואם יש ליבמה דדיס גדולים אין צריך לבדוק אחר השערות דהא אמרינן לעיל אי אפשר שיבא העניין עד שיבא התחתון: **כשר** למי חטאת. והא דאמרינן (יומא דף ב.) שכל מעשיה בכלי גלגיס בכלי אבנים בכלי אדמה היינו בזמן שמזין על כהן השורפה שהתמירו שם לפי שהקילו לטומאותה[10] לשחטה בטבול יום להוציא לפני [11] **אלא** לענין גמטרא. פירש ר"ח [12] גמטרא הוא שבר בלשון יון וגרלה דאין שבר כלי חרס טמא משום גמטרא אלא אע"פ שיחדו עד שייחדנו לאוכלין כ"ש אם נשבר לגמרי דבעו השברים יחוד ות"ש והא דתנן [13] ומייתי לה בפרק אלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן על לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו' כיון דאיירי ע"י יחוד אפי' בכלי חרס מטמא כשנתייחדו אם לא ימצאו אחר שערות תמצא דאין מוחשין שמא נשרו אלא כשבעל אחר זמן ורבא אייתי בשבעל ומעשים בכל יום דסמכינן אבדיקת נשים לאחר הפרק והיינו דלא כר"ש ואפי' בתוך הפרק כלפני הפרק אומר רבי דאין הלכה כרבי שמעון דעל כרחך תוך הזמן ותוך הפרק לאו אדלא מילתא הוא דאי אדלא מילתא הוא ת"ר אמאי איתותבו לגבי רבי שמעון בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) והשתא יבא קטן או יבמה קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבודקם לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק ואם הן אותן שהיו קודם נמתין עד שיביאו שערות אחרות אבל יבא גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לבדר מולין שפיר אם יש להם שערות ואין לחוש שמא לפני הפרק באו כדפירשתי לעיל ואם יש ליבמה דדיס גדולים אין צריך לבדוק אחר השערות דהא אמרינן לעיל אי אפשר שיבא העניין עד שיבא התחתון: **כשר** למי חטאת. והא דאמרינן (יומא דף ב.) שכל מעשיה בכלי גלגיס בכלי אבנים בכלי אדמה היינו בזמן שמזין על כהן השורפה שהתמירו שם לפי שהקילו לטומאותה[14] לשחטה בטבול יום להוציא מלבן של צדוקין: **אלא** לענין גמטרא. מפ' ר"ח זהו שבר בלשון יון וגראה שאין שבר כלי חרס מטמא משום גמטרא אלא א"כ יחדו לאוכלין [15] כ"ש נשבר לגמרי שהשבר צריך יחוד (ותימה) [וא"ת] והא דתנן במס' כלים ומיתתי לה בפרק אלו טרפות הדקין שבכלי חרס הן ודפנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן. ועד לוג ומלוג עד סאה ברביעית. וכיון דאיירי ע"י יחוד אפי' הגדול שבהן יהא שיעורו כדי סיכת קטן וי"ל כיון דאין דרך ליחד שבר כלי גדול כשהן קטנים כל כך בטלה דעתו. ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא דכלים גבי קרקרו' הכלי ודופנותיהן שיפן ועשאן כלי מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שהחזר שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית. והכא אמרינן אע"ג דשהיה לגמרי יש לו טומאה ע"י יחוד וכן בניקב כמוציא זית שהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים ופרש"י דאם יחדו לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא. וי"ל דודאי כשאינו צריך תיקון נחתא לידי טומאה ע"י יחוד והתיא תוספ' דאין לו טומאה לעולם היינו כשצריך (טומאה) תיקון. ותימה הא דתנן במס' כלים חתכו חוליות פחות מד' טפחים שהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא מועיל בו תיקון ולא מיסתבר לאוקומי כר' מאיר אלא כרבנן וי"ל דהא דאמרי רבנן דאין לו טומאה לעולם היינו בשברים קטנים פחותים משיעור הפרוש בחולין דמחמת גריעותן לא מהני בהו תיקון אבל הך דתנור מיירי שהוא כלי חשוב כמחלתה ע"י תיקונו: **ביצד בודקין בלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה.** כולי שמעתי' מדבר כלי חרס לענין כונס משקה וכן בפ' המצניע דקאמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה דדוקא כלי חרס מתבטל מתורת כלי שניקב בכונס משקה אבל של עץ ושל מתכת לא והא דאמר רבא בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלים ממנו לידים היינו דוקא כלי חרס אבל משאר כלים נוטלין אע"פ שניקב בכונס משקה מ"מ צריך להחמיר כיון דנקט התם כלי סתם:

ואיבעיא אימא רבי שמעון (ו) ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא: מפני שאמרו אפשר בו': הא תו למה לי הא תנא ליה רישא (ז) וכי תימא משום דקא בעי למסתמה כרבנן פשיטא (ח) יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דר"מ דקא מסייע ליה קראי קמ"ל ואיבעית אימא משום דקא בעי למתני כיוצא בו: **מתני'** כיוצא בו כל כלי חרס שהוא מכנים מוציא ויש שמוציא ואינו מכנים כל אבר שיש בו צפורן יש בו עצם ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן (אג) כל המטמא מדרס מטמא מת ויש שמטמא מת ואינו מטמא מדרס: **גמ'** מכנים פסול למי חטאת ופסול משום גסטרא מוציא כשר למי חטאת ופסול משום גסטרא (ד) אמר רב אסי: שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה ולא אמרו מוציא משקה אלא לענין גסטרא בלבד מאי טעמא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא תנו רבנן (ה) כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה אם לאו יביא עריבה מלאה מים ונותן קדרה לתוכה אם כנסה בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה דברי ר"מ וחכ"א כלי שטהר שעה אחת אין לו טומאה עולמית (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מרחו בטיט מקבל טומאה מכאן ולהבא כר"מ ולא כרבנן וי"ל דמה שאין לו טומאה לעולם היינו בשברים הפחותים משיעור המפורש בחולין (דף נה.) ומחמת גריעותם לא מהני תקון בהן אבל הך דתנור מיירי דע"י תקון הוא כבתחלה: **אם** כנסה בידוע שהוא בכונס משקה. והא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז.) אי בזיע דוולא ככונס משקה מילף לייפי ומטבילין בו הידים דהוו מחוברין לנהר לאו היינו ככונס משקה דהתם אייתי כשהנקב כל כך גדול עד שהמים מקלחין והוי חבור ע"י נגוף לידים דתע"ג דלענין טבילה לא הוי חבור וכונס משקה דהכא שיורד טיף טיף דלאמר בסמוך מיהו אפשר דההוא כונס משקה הוי כדהכא דהתם נמי מייתי האי כונס משקה דהכא דאמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים משמע דשוין ותע"ג דלא הוי נגוף דבדבר מועט הוי חבור לענין טבילת ידים וגם רש"י לא הזכיר שם נגוף ותע"ג דבכולי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס המלגיע (שבת דף נה:) נמי קאמר ה' מדות בכלי חרס משמע דדווקא בכלי חרס הן כל אותם מדות ולא בכלי עץ מ"מ הא דרבא דאמר בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים יש להחמיר בכל הכלים שניקבו ככונס משקה שלא ליטול מהם כיון שלא הזכיר שם כלי חרס אלא קאמר כלי סתם:

ר'

ש

ואיבעיא אימא רבי שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא. ר"מ פוסק דהלכה כרבי שמעון דתוך הפרק כלפני הפרק דמי וקטנה היא אבל לאחר הפרק דאי משתכחי סימן ניהו ושרינן לה לא מהימני אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא: **למסתמה כרבנן.** דהא מפני שאמרו סתמא היא וקמ"ל סתם משנה כרבנן דאמרי אי אפשר: **קרא'.** שליס שכונו[16] בעשות מצרים דליך[17]: **מתני' שהוא מכנים.** משקה. כשמניחו על המים יש בו נקב גדול שהמים נכנסין לתוכו: **מוציא.** כל שכן אם נותן המים לתוכו יוצא המשקה לחוץ: **ויש.** נקב קטן שמוציא ואינו מכניס. ובגמרא מפרש מאי נקבא מינה: **כל אבר.** אלבע יתרה: **שיש בו צפורן יש בו עצם.** והוי אבר חשוב ומטמא בהאהל אפי' אין בה שיעור דקיימא לן[18] האבריס אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת: **ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן.** לא הוי אבר אם יתרת היא אבל אינה של יתרת אפי' אין בו לפורן אבר הוא ומטמא: **כל המטמא מדרס הוא מטמא מת.** כדמפרש בגמרא שאין לך כלי הראוי למושב הזב שאין שם כלי עליו וראוי לקבל כל טומאות. והא דנקט טומא מת משום דומיא דמדרס הוא לאב הטומאה הוא והכי קאמר כל הראוי להיות אב הטומאה במדרס הזב ראוי להיות אב הטומאה אם נגע במת או נטמא באהל המת: **ויש.** שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות ועשה אב הטומאה על ידי מת ואינו נעשה אב הטומאה על ידי הזב במדרס כדמפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' למי חטאת.** לקדש בו מי חטאת דרחמנא אמר (במדבר יט) מים חיים אל כלי והאי לאו כלי הוא: **ופסול משום גסטרא.** כלומר כל שכן אם נקבה גסטרא בכונס משקה בטיל לה תמורת גסטרא ועיהורה מכל טומאה דהא אפי' כלי שלם מכי נקיב ככונס משקה בטיל ליה: **גסטרא.** היינו שברי כלי חרס הראויין למלאכה ועדיין מקבלין טומאה כדתניא בגאלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו': **מוציא.** דנקב קטן הוא: **כשר למי חטאת.** דכלי שלם בנקב קטן כולי האי לא בטיל: **ופסול משום גסטרא.** גסטרא שנקבה אפילו כמוציא משקה בטלה לה: **שונין.** הלכה למשה מסיני: **שיעורו ככונס משקה.** פחות של שיעורים המבטלים אותו מהיות כלי. כונס משקה הוא שיעור הראשון שהוא מבטלו מהיות כלי למי חטאת כדאמר במסכת שבת (דף לה:) חמש מדות בכלי חרס[19] [ניקב כמוציא משקה טהור מלטומת גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת] ניקב ככונס משקה פסול לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא לכל שאר דברים ניקב כשורש קטן טהור להכשיר זרעים ועדיין כלי הוא לטומאה שהרי ראוי לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זית טהור מטומאה שקבל עד שייחדנו לרמונים ניקב כמוציא רמון טהור מכלום נמצא כונס משקה הוא שיעור הראשון אבל כמוציא משקה לא בטיל: **ולא אמרו מוציא משקה.** בטיל אלא לענין גסטרא בלבד תע"פ שאינו מכנים לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא כשניקבה כמוציא משקה שוב אין חס עליה ואינו משתמש בה שאין אומר הבא גסטרא אחרת ונניח תחת גסטרא זו לקבל משקה היוצא אבל בכלי שלם שנקב כמוציא משקה לא בטיל מכלום לפי שהוא חס עליו ואינו שוברו ומשתמש בו ומניח גסטרא ומניח תחתיו לקבל משקה היוצא: **אם נכנס** משקה לתוכה: ר'

(פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מרחו בטיט מקבל טומאה מכאן ולהבא דלאמרי כר"מ ולא כרבנן וי"ל דמה שאין לו טומאה לעולם היינו בשברים הפחותים משיעור המפורש בחולין (דף נה.) ומחמת גריעותם לא מהני תקון בהן אבל הך דתנור מיירי דע"י תקון הוא כבתחלה: **אם** כנסה בידוע שהוא בכונס משקה. והא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז.) אי בזיע דוולא ככונס משקה מילף לייפי ומטבילין בו הידים דהוו מחוברין לנהר לאו היינו ככונס משקה דהתם אייתי כשהנקב כל כך גדול עד שהמים מקלחין והוי חבור ע"י נגוף לידים דתע"ג דלענין טבילה לא הוי חבור וכונס משקה דהכא שיורד טיף טיף דלאמר בסמוך מיהו אפשר דההוא כונס משקה הוי כדהכא דהתם נמי מייתי האי כונס משקה דהכא דאמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים משמע דשוין ותע"ג דלא הוי נגוף דבדבר מועט הוי חבור לענין טבילת ידים וגם רש"י לא הזכיר שם נגוף ותע"ג דבכולי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס המלגיע (שבת דף לה:) נמי קאמר ה' מדות בכלי חרס משמע דדווקא בכלי חרס הן כל אותם מדות ולא בכלי עץ מ"מ הא דרבא דאמר בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים יש להחמיר בכל הכלים שניקבו ככונס משקה שלא ליטול מהם כיון שלא הזכיר שם כלי חרס אלא קאמר כלי סתם:

ש

א [מיי' פכ"ג מהל' כלים הל"ח ופכ"ז הל' טז]:
ב ב ג מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל"י ופ"יט מהל' כלים הל"י והל"יב:
ו ד מיי' פ"יט מהל' כלים הלכה ח:

ח) נראה דתסבר דלא אפי' שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שיחדנו לאוכלין כ"ש וכו'.

עין משפט נר מצוה

הגהות הב"ח

(ו) גמ' רבי שמעון ואלאחר הפרק: (ז) רש"י ד"ה ואיבעית אימא ד"ה ואלאחר הפרק: (ח) תוס' ד"ה ואיבעית וכו' אין זו ראייה מן הש"ס שהש"ס מיישב וכו' ועוד דלרבא נמי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואיבעית וכו' ומתוך כך פסק נמי. וכעין זה כתבו תוס' בסוס כ"מ מתוכות פח ע"ב ד"ה לאפוקי:

מוסף רש"י

כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. והוא הדין לכל הטומאות, כגון נוגע בשרץ ובנבילה, והאי דנקט טמא מת, משום דבהא הטומאה מייירי, והכי קאמר כל הנעשה אב הטומאה על ידי מדרס נעשה אב הטומאה בשאינו טמא מת, אאין לך מימומא מדרס אלא המיוחד לשכיבה, וכיון דשוי לתשמיש כלי חרס וכל שהוא כלי למדרס מיקמא בכל טומאה ואפילו הוא שטוחי כלי עץ, דילפינן ליה בק"ו במסכת שבת (פד.) מפק בנמת מנין ודין הוא כו' (שוכה כ.). ויש שמטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס. והיינו מה שהוא כלי אבל אינו מיוחד לשכיבה, דמטמא כל טומאות חוץ מטומאת מדרס, שאם שכב עליו הזב ולא נגע בו ניטהר, דלגבי מדרס מיוחד לכך בעינן, כדאמרינן (שבת נט.) יצא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו (סוכה שם). שונין. התנאים שונין בריימתא (שבת צו.). כלי חרס. דשיעור הראשון אאמור בו לנטלו במקצת מעוס כלי, שיעורו בכונס משקה. הוא דמבטל ליה מיהא מתורת מי חטאת (שם). ולא אמרו מוציא משקה. נקב מוציא משקה חשוב לכלום, אלא לענין גיסטרא בלבד. דהתם ודאי אי נקבה הכי מוציא משקה משקה שדי ליה (שם). שאין אומרים הבא גסטרא. אחרת לגסטרא. זו לנניח תחתיה לקבל המיקיון, אבל כלי שלם חסין עליו ומשום נקב פורחא לא שדו ליה ומניחין גיסטרא תחתיו (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בא סימן פרק ששי נדה

יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. בפ׳ [א] אלו מומין (בכורות מה.) אית דמפרש טעמא דגזרה שאינה נספרת על גב היד אטו נספרת אבל באהל המת לא גזרו דעבדי היכרא דלא ליתרוף עליה תרומה וקדשים ואית דאמר משום דעבדי כטבורה נגע בה ותימה להאי טעמא אמאי מטמא במגע כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם דאי אית בעצם דאי משום דבשר הוי יד ושומר לעצם אתמר כי בפרק העור והרוטב (חולין דף קיח:) דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורבינו הגדול דהכא היינו רב ויש לומר דגזרו חכמים אטו לעצמים דיש בעצם כפול אי נמי נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א״נ גזרינן מגע אטו משא: **כל המטמא מדרס מטמא טמא מת.** ואפ׳ הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפרין קטנים שטהורים בזב דלמגע לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיהן צר ובהיסט נמי לא מטמו דהיסטו (בע״) [ולפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא אע״ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת״כ ולפינן דשער הזב דמטמא מהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ״ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה ואר״א דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפחת אע״ג דגבי קולית נבילה אמרינן בחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע״ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינו עומד לינקב אלא ע״י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה״ה דמצי למיעבד ק״ו מסאה ותרקב ופכין גדולים דלא מטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למינקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע״ג דטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר מ״מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ״מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב: מפץ שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר״ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה״ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתחוכו דאי זהו מגעו שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא: **לאיתויי ממזר.** תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומין לך כדאיתא בפ׳ עשרה יוחסין ובפ׳ אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב״ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי״ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין הכי נמי אמרינן בפ׳ זה בורר דפרץ התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קא מיירו: **תנינא חדא דימנא.** תימה מאי קשיה ליה כל הני כללי דהני מתניתין מיפרשן בדוכתייהו ולא תני להו [אלא] אגב גררא י״ל דעיקר פירכא הוי מרב יהודה למה הוצרך לומר תרי דימני לאיתויי ממזר וכה״ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר׳ עקיבא בפסחים בפ׳ אלו דברים ובפרק ר׳ אליעזר דמילה דאשכר כל מלאכה שאפשר לעשות מע״ש אינה דוחה את השבת ופריך התם תנינא חדא דימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר׳ עקיבא דלא עביד התם צריכותא מההיא דתנן במנחות בפ׳ שתי הלחם דקאמר ר׳ עקיבא נמי התם כה״ג [אלמא] דלא פריך לר׳ עקיבא. והשתא נמי ניחא דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו׳ חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות אלא שמשיאין לכהונה משום שלא פריך אלא לרב יהודה ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי״ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני׳ דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות

ז א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ טומאת מת הל״ז:
ח ג ד מיי׳ פכ״ז מהל׳ כלים הל״ו:
ט ה מיי׳ פי״ח מהל׳ סנהדרין הל״ח ופ״ב שם הלכה ט:
י ו מיי׳ פ״ב שם ס״ל ופ״ח הל׳ יא:
יא ז מיי׳ פ״ב שם ס״ל ופ״ח מה״מ פי׳ ז פעי׳ ב:
יב ח מיי׳ שם פעי׳ ח:
יג [מיי׳ פע״ז מהל׳ עדות הל״ו טוש״ע מה״מ פי׳ ז פעי׳ ט וסי׳ לג פעי׳ ח]:

תוס׳ הרא״ש

יש בו עצם ואין בו ציפורן ממטא במגע ובמשא אבל לא באהל. ותימה דבפ׳ אלו מומין (דף מה) [אית דאמר] דמשום עצם כשעורה נגעו בה אמאי טמא כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם. וכ״ת משום יד או שומר דהא דאמרינן אין שומר לטומאה חמורה היינו להצטרף אבל להוציא טומאה יש שומר הא רב הוא דאמר בפ׳ הערר והרוטב דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול. ורבינו הגדול דהכא היינו רב ור״ל דגזרו חכמים פחות מכשיעור אטו פול דפעמים יש בעצם כפול והבשר מכסהו. א״נ גזרינן נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א״נ גזרינן מגע אטו משא: **כל המטמא מדרס ממטא טמא מת.** ואפ׳ הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפרין קטנים שטהורים בזב דלמגע לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיהן צר ובהיסט נמי לא מטמו דהיסטו (בע״) [ולפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא אע״ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת״כ ולפינן דשער הזב דמטמא מהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ״ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה ואר״א דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפחת אע״ג דגבי קולית נבילה אמרינן בחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע״ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינו עומד לינקב אלא ע״י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה״ה דמצי למיעבד ק״ו מסאה ותרקב ופכין גדולים דלא מטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למינקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע״ג דטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן בשר מ״מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ״מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב: מפץ שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר״ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה״ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתחוכו דאי זהו מגעו שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא: **לאיתויי ממזר.** תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומין לך כדאיתא בפ׳ עשרה יוחסין ובפ׳ אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב״ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי״ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין דהכי נמי אמרינן בפ׳ זה בורר דפרץ התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קא מיירו: **תנינא חדא דימנא.** תימה מאי קשיה ליה כל הני כללי דהני מתניתין מיפרשן בדוכתייהו ולא תני להו [אלא] אגב גררא י״ל דעיקר פירכא הוי מרב יהודה למה הוצרך לומר תרי דימני לאיתויי ממזר וכה״ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר׳ עקיבא בפסחים בפ׳ אלו דברים ובפרק ר׳ אליעזר דמילה דאשכר כל מלאכה שאפשר לעשות מע״ש אינה דוחה את השבת ופריך התם תנינא חדא דימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר׳ עקיבא דלא עביד התם צריכותא מההיא דתנן במנחות בפ׳ שתי הלחם דקאמר ר׳ עקיבא נמי התם כה״ג [אלמא] דלא פריך לר׳ עקיבא. והשתא נמי ניחא דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו׳ חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי״ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני׳ דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות

מסורת הש״ס

א) [בכורות מה.], ב) שבת נט. תענית כב.; ג) סנהדרין מז: ולקמן לו:; ד) סנהדרין לב. לו: קדושין עו: (חוליות ד:), ה) [סנהדרין לד:], ו) בס״א: רבי, ז) [ל״ל כלמיימון], ח) ל״ל מומין אלו, ט) [לקמן נ.], י) [לקמן נח.], כ) עי׳ רש״ל ומהר״ש, ל) [לף לג.],

תורה אור השלם

1. וְהֻשַּׁשׁ עַל הַכֵּלִי אֲשֶׁר יָשַׁב עָלָיו הַזָּב יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו ו

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה תענית כ״ב כתמנו התם ואין הכל כשרים לדרון דיני נפשות וכו׳ דקתני אין הכל כשרים לדרון דיני נפשות: (ב) ד״ה מלא וכו׳ הכא דרשינן עליו:

מוסף רש״י

רבינו הגדול. רב (בכורות מה.). **ואינו מטמא באהל.** ופליגה נפקיה, כדמפרש ואזיל, דאיכא תרתי לגריעותא, אין בה כזית ואינה נספרת, אבל יש בה כזית ונספרת ומטמא ותמ״ג דאיכא נספרת והכי תנן בפ׳ פיקחין (שם). **והיושב על הכלי.** ס״ג לה כמו״כ וכל הכלי אשר יש בו עליו, ריש דקרא וכל המשכב וגו׳, יכול כל כלי נמשמע ואפילו אין עשוי לישיבה (שבת נט.). **תרקב.** תלי פלה, תרי וקב (שם). **ת״ל אשר ישב עליו הזב.** מגלא קרינן אשר יָשַׁב, למדנו שאינו מדבר אלא בשאר מיוחד ליזב מן תמיד (חגיגה כב.) מגלא כתיב גבי מושכב אשר שכב ובגי מושב אשר יָשַׁב, וכתיב ליזיבה יָשַׁב, משמע שיהא עליו תמיד ויהא עליו תמיד, כמיוחד ליזיבה ולמסיבה, ובגי מושכב נמי לריש ליה התם הכי (שבת נט. ועי״ש שדחה גירסא אחרת). **ואינו ראוי לדרון דיני נפשות.** דלנפשות בית דין מיוחסין בעינן, כדתני רב יוסף (סנהדרין לו:) כשם שב״ד מנוקין בגלח, שנאמר בגלח בשפוט, כך ב״ד מנוקין מכל מום, שנאמר טוב יפה רעיתי ומום אין בך (סנהדרין כז.).

תוס׳ הרא״ש (המשך)

אלא כהני׳ לוים וישראלי׳ המשיאין לכהונה ומיהו ק׳ דממזר דגר נמי שמעינן מהתם. רי״ס דגר׳ בסנהדרין איפכא ואי שמעינן גר (ג) משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר אימא לא ואי אשמועינן ממזר משום דבא מטפה כשרה אבל גר אימא לא ותשהא לא שמעינן לה מלישנא דמתניתין משום דאיירי בדיני נפשות: **חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר.** כלומר תני בחדא דימנא במילתא דרב יהודה (חדא) לאתויי גר משמע הכא דגר כשר אע״ג דאין אמו מישראל. ותימה דבפ׳ החולץ אמרינן דבא ומנייה אפורסיה דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרי׳ ביה וי״ל דהכא איירי לדון גר חבירו כדאמרינן בפ׳ מצות חליצה גר דן את חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפי׳ ישראל ולא כמו שפרש״י שם דבדיני נפשות איירי דן את חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר. ועוד דמייתי התם קרא דמקרב אחיך ואילו בדיני נפשות ממעטינן מונשאו אתך בסנהדרין ובקידושין. ותי׳ הא דאמרינן בעשרה יוחסין מי שהוחזקו אבותיו משורשי הרבים וכו׳ למימרא דלא מקמיקן פסולין לדינא והתנן הכל כשרין לדון כו׳. ואמר רב יהודה לאתויי ממזר. ומאי קשה ליה היינו דוקא לדון חבירו כדאמרינן גבי גר וי״ל דגבי ממזר לא שייך לפלוגי בין ישראל כשר לממזר דמקרב אחיך קרינן ביה כיון דאביו ואמו מישראל ואי מיפסל לישראל כשר מיפסל נמי לחבירו. והא דקאמר בגר וממזר דצריכי אע״פ שהן חלוקין זה מזה כדפרישית מ״מ נקט צריכותא דשייכא לפי דמרבי ליה רב יהודה מהתניתין שאין חילוק זה מפורש בהם: **כל הכשר לדון כשר להעיד.** ותימה והרי אשה דכשרה לדון דכתיב והיא שפטה את ישראל גבי דבורה ואמרינן נמי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא איירי בנידונין איירי נמי בדיינין בדדרשינן לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אלמא אשה כשרה לדון ופסולה להעיד כדאיתא בריש שבועת העדות. וי״ל דה״ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד א״נ נהי דבנידונין אשה בכלל בדיינין אין אשה בכלל. ודבורה מלמדת דיינין ישראל א״נ מחמת נביאותה קבלוה עליהם: **לאתויי סומא בא׳ מעיניו. ומני**

ר׳ יהודה אומר. לא כך בודקין אותה דהא קולא הוא דאיידי דלדקן להו לגוים אימא עיילי מיא לגוה אפילו בנקב קטן אלא הכי בדקינן לה כופה פי הקדרה לתוך הערבה קודם שיתן המים ואח״כ נותן מים בערבה עד שיהו מים נפין על שוליה אם כנסה בידוע כו׳: **אם האור מעמידה.** שלא יצא המשקה בידוע שנקב קטן הוא ואינו ראוי להכניס משקה: **שהאור מעמידה.** אפילו נקב גדול: **רמז.** גחלים ואפר בזועיר: **היה עורר טיפה אחר טיפה.** כלומר וזו נמי בדיקה אם נתן לתוכו מים והן יוצאין טיף אחר טיף בידוע שכונס משקה: ה״ג **מאי איכא בין תנא קמא לר׳ יהודה ביונס ע״י הדחק איכא ביניייהו.** לת״ק הוי כיונס כדפרישית: **יש בו לפורן.** ואפ׳ היא יתרה כגון אצבע שנית: **מטמא במגע ובמשא ובאהל.** דהוי אבר חשוב ואפי׳ ליכא כזית בשר מטמא באהל דקי״ל האברים אין להן שיעור בפ׳ יוצא דופן (לעיל דף מג.). אין בו לפורן לא הוי אבר ומיהו מטמא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה שהרי יש בו עצם: **ואינו מטמא באהל.** עד דאיכא כזית בשר דקיימא לן [בכורות מא.] עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באהל ואי איכא כזית בשר ודאי מטמא דהא איכא כזית מן המת ואי לאו יתרה היא ודאי מטמא משום אבר באהל ואע״ג דליכא כזית בשר דאפילו יתרה אמרי׳ לקמן דאי נספרת על גב היד הוא אבר: **רבינו הגדול.** רב: **על גב היד.** שאינה עומדת בשורת האצבעות: **לאתויי סאה ופרקב.** שאינן מדרס הזב לטומאת אדם וכלים אבל טומאתן הם טומאת מגע הזב להיות ראשונים ובמת נעשין אב הטומאה: **מי שמיוחד ליזיבה.** הוא דהוי אב הטומאה דכתיב יכבס בגדיו וגו׳: **מתני׳ כל הראוי לדון דיני נפשות.** כ״ש שהוא כשר לדיני ממונות: **גמ׳ לאתויי ממזר.** דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות (כתובות לו:) כדכתי׳ (בסנהדרין לו:) כולך יפה רעיתי [שה״ש ד]: **גר.** נמי כשר לדיני ממונות: **לאתויי סומא בלאחת מעיניו.** דכשר להעיד ואינו כשר לדון אבל בשתי עיניו אפילו לעדות פסול דכתיב (ויקרא ה) או לאה: רבי

ר׳ יהודה אומר כופף אזני קדרה לתוכה ומציף עליה מים ואם כונס בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה או שופתה על גבי האור אם האור מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שמכנים משקה ר׳ יוסי אומר אף לא שופתה על גבי האור מפני שהאור מעמידה אלא שופתה על גבי הרמץ אם רמץ מעמידה בידוע שמוציא משקה ואם לאו בידוע שכונס משקה היה טורד טיפה אחר טיפה בידוע שכונס משקה מאי איכא בין ת״ק לר׳ יהודה אמר עולא כינום על ידי הדחק איכא ביניייהו: כל אבר שיש בו צפורן וכו׳: איש בו צפורן מטמא במגע ובמשא ובאהל יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל [ב]אמר רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו אצבע יתרה שיש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן [ג]וכשאינה נספרת על גב היד: כל המטמא מדרס וכו׳: [ד]כל דחזי למדרס מטמא טמא מת ויש שמטמא טמא מת ואין מטמא מדרס לאתויי מאי לאתויי סאה ותרקב [ה]דתניא [ו]והיושב על הכלי יכול כפה סאה וישב עליה או תרקב וישב עליו יהא טמא ת״ל [ז]אשר ישב עליו הזב [ח]מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: **מתני׳** [ט]כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש שראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי לדון דיני נפשות: **גמ׳** אמר רב יהודה [י]לאתויי ממזר דתנינא חדא זימנא [כ]הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות והיינן בה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר חדא [ל]לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר וצריכי דאי אשמעינן גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר דאין ראוי לבא בקהל אימא לא ואי אשמעינן ממזר משום דקאתי מטפה כשרה אבל גר דקאתי מטפה פסולה אימא לא צריכא: **מתני׳** [מ]כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואינו כשר לדון: **גמ׳** לאתויי מאי א״ר יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו ומני רבי

מום דפסול בדיני נפשות ומפיק לה בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) וכרים מגות חגילה (יומא דף קא.). כשם שבית דין מנוקין בגלח כך מנוקין מכל מום וי״ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין וה״ל אתא בפ׳ זה בורר (סנהדרין דף מז:) דפריך והא עד זוממ דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קמיירי: **חדא לאתויי גר.** מ״מ דכשר אע״ג דאין אמו מישראל ותימה דבפ׳ החולץ (יבמות דף מה:) אמרי׳ דדבא אכשר גרא מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה וי״ל דהכא מיירי לדון גר חבירו כדאמר בפרק מצות חגילה (שם דף קב.) גר דן חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ולא כמו שפירש שם בקונטר׳ דלענין דיני נפשות איירי הא דדן את חבירו אבל בדיני ממונות דן אפי׳ ישראל וא״ת בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עו:) על גמרא דמי שהוחזקו אבותיו כו׳ דפריך למימרא דלא אוקמינן פסולין ומימיהי הכל כשרין כו׳ ואמר רב יהודה לאתויי ממזר ומאי קושיא ליתני דוקא לדון ממזר כיונא בו דומיא דגר ואם נאמר דהכא אמאי מישראל הוה אמי׳ דשמאי מישראל הוה ומאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה מדע ומאמו מישראל מקרב אחיך מיפסל נמי לדון את ישראל מיפסל נמי לדון את ממזר חברו והא תמיא בתוספתא אין מעמידין מלך אלא מן המשיחין לכהונה היינו מדרבנן דמלאורייתא אפי׳ ממזר חשיב מקרב אחיך והא דעביד צריכותא בין גר לממזר אע״ג דמלוקין זה מזה כדפי׳ נקט צריכותא לפי שהמשנה שנויה סתם ואין חלוק זה מפורש בה וא״ת בפ׳ מצות חגילה (יבמות דף קא:) דא״ל רב שמואל בר יהודה לרב יהודה תנינן בב״ד של ישראל ולא בב״ד של גרים ורגיל ר״ת לומר דאותו רב שמואל היינו בנו של רב יהודה הינדואה דאמר בפ״ק דקידושין (דף כב:) דגר שאין לו יורשין הוה ונתגייר הוא וכנו וכן משמע הלשון דקאמר ואמא גר אמא משמע דהוא עצמו נתגייר וכיון דלא היתה אמו מישראל לשאר דיינין נמי מיפסל ואמאי הוצרך להביא קרא דחגיגה וגם רב יהודה היאך ברכו לדיין וי״ל דקבלו עליהם חמולן והמולת בדיני ממונות הוי כשר ולחגיגה מיפסל דלאמר התם אם אין לחגיגה גרים מיירי ואין להאיך כאן יותר:

ט) מזה משמע דגר׳ רבינו כאן הר׳ ואי אשמעינן גר משום דקאמי׳ מעפה פסולה ומשו׳ דפסול ל״ל אבל ממזר וכו׳.

רבי מאיר היא. דפסיל סומא בתמה מעיניו לדון: **אלא כסומין.** אפילו סומא בתמה מעיניו: **דכתיב לבל מראה עיני הכהן.** עד דאיכא כולו מראה: **ומה ריבים אלא בקרובים.** דנפקא לן[1] מלא יומתו אבות על בנים (דברים כד) אף בגעים אין כהן רואה נגע קרובו:

וגומרין בגילה. אלמא לא מקשין ריבים לנגעים דכתיב וביום הראות בו דבר וכי היכי דלענין גילה לא מקשי לענין סומא נמי לא מקשי: **סמוכה דרבים עדיף.** היכא דלעיל אוקמינן כר"מ דיחיד הוא: **דקאי לה גבי הלכתא דדיני.** בסנהדרין דקא מייירי כולי מסכתא בדיני הילכך עיקר היא אבל הך לא תנן לה הכא גבי נדה אלא אגב גררא דנקט כיולא בו: **מתני' כל שחייב במעשרות ממעט טומאה אוכלין.** דאין לך חייב במעשר אלא אוכל: **גמ'** דפאה כתיב (ויקרא יט) ובקוצרכם את קציר וגו' דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני: **מכניסו לקיום.** שאדם יכול לאוכלו: **למעוטי ספיחי סטים וקוצה.** דאין אוכל אלא מין לגבו: **סטים.** קרו"ג: **קוצה.** גויטר"ל. ולא ידענא אמאי נקט ספיחים וכמדומה לי שהראשונים ראויים לאכילה: **מאנה.** אינה (ג) מבשלה כאחד: **ואילו נקיטו לאחד.** דממעטו תאנה ומכניסו לקיום דממעטו ירק: **לא קאי.** אלמא תאנה וירק חייבין במעשר מדרבנן דמלאוריתא לא מיחייב אלא דגן ותירוש ויצהר: **שומים ובצלים.** מכניסן לקיום לפיכך חייבים בפאה: **מלבנות.** שורות: **מכל אחד ואחד.** דירק הזרוע בין שורה לשורה מפסיק להו: **עולשין.** עשב ושמו קרישפל"ש: לריכות

רבי מאיר היא [6]דתניא היה רבי מאיר אומר מה ת"ל [1]על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכי מה ענין ריבים אצל נגעים [2]מקיש ריבים לנגעים מה נגעים [3]ביום דכתיב [2]וביום הראות בו [3]אף ריבים ביום ומה נגעים שלא בסומא דכתיב [3]לכל מראה עיני הכהן אף ריבים שלא בסומא ומקיש נגעים לריבים מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה ודין הוא ממונו בשלשה גופו לא כ"ש ת"ל [4]והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים הא למדת [5]שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים [6]ההוא סמיא דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן דהוה [7]קדיין דינא [8]ולא קאמר ליה ולא מידי היכי עביד הכי [9]והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואין כשר לדון ואמרינן לאתויי מאי ואמר רבי יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח דתנן [10]הדיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה ומאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא איבעית אימא סתמא דרבים עדיף ואיבעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדיני: **מתני'** כל שחייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין ויש שמטמא טומאת אוכלין ואינו חייב במעשרות: **גמ'** לאתויי מאי לאתויי [1]בשר ודגים וביצים: **מתני'** כל שחייב בפאה חייב במעשרות ויש שחייב במעשרות ואינו חייב בפאה: **גמ'** לאתויי מאי לאתויי תאנה וירק שאינו חייב בפאה דתנן [2]כלל אמרו בפאה [3]כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחד ומכניסו לקיום חייב בפאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמהים ופטריות ולקיטתו כאחד למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר [4]תנן [5]כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשרות ואילו לקיטתו כאחד ומכניסו לקיום לא קתני [6]□אם היו בהם שומים ובצלין חייבין *דתנן [7]מלבנות בצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחת ואחת וחכ"א מאחת על הכל אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עולשין שזרען מתחילה לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות

[1]**כל** הכשר לדון כשר להעיד. וא"ת והרי אשה דכשרה לדון כדכתיב בדבורה והיא שופטה את ישראל בעת ההיא ובשלהי פ"ק דנ"ך (דף טו.) דרשינן אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהתם קרא מייירי בנדונין מייירי נמי בדיינין כדדרשינן בהמגרש (גיטין פח:) לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים ואשה פסולה להעיד כדאמר בפרק שבועת העדות (שבועות דף ל.) וי"ל דה"ק כל אים הכשר לדון כשר להעיד אי נמי נהי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינים אין אשה בכלל ודבורה היתה דנה ע"פ הדיבור אי נמי לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדיינים ובירושלמי פוסל אשה לדון [2]אית דילפי מועמדו שני אנשים [3] שני מעל פי שנים עדים ואית דילפי מושאלו שני אנשים במתנה[4] :

ורבי מאיר היא. וא"ת אמאי קאמר לאתויי סומא ופליג מתניתין אסתמא דסנהדרין (דף לב.) ליטא לאתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ופסולין לדון כדאמר בפרק זה בורר (סס מ:) לרבנן דרבי יהודה וי"ל דלא פסיקא ליה שהרי לכל העולם כשרין א"נ מתניתין ע"כ לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי' במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד דאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתם[5] ונסתמא פסול: **כל שחייב במעשר ממטא טומאת אוכלין.** קשה מהא דאמרינן (ביש נוחלין) [בפ"ק דחולין] אינו חרוש לשאול ולהבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית. ובפ' העור והרוטב תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלא תבלין אין לו טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם יש להם [טומאה] וגם חייבין במעשר. א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר (ביש נוחלין) [בחולין] לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל שביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית: **ספיחי סטים.** פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחי ראויין יותר וסד"א דליחייבו בפאה: **גידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות.** בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא יוקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות: **למעוטי תאנה.** פרש"י טעמא דתאנה דירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה דירק ובשביל הני תרתי לא רצו חכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייב אלא [בדגן תירוש ויצהר] וגזרו על

[6]**כל** הכשר לדון כשר להעיד. וא"ת הרי אשה דכשרה לדון כדכתיב בדבורה והיא שופטה את ישראל בעת ההיא ובשלהי פ"ק דנ"ך (דף טו.) דרשינן אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהתם קרא מייירי בנדונין מייירי נמי בדיינין כדדרשינן בהמגרש (גיטין פח:) לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים ואשה פסולה להעיד כדאמר בפרק שבועת העדות (שבועות דף ל.) וי"ל דה"ק כל אים הכשר לדון כשר להעיד אי נמי נהי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינים אין אשה בכלל ודבורה היתה דנה ע"פ הדיבור אי נמי לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדיינים ובירושלמי פוסל אשה לדון [2]אית דילפי מועמדו שני אנשים [3] שני מעל פי שנים עדים ואית דילפי מושאלו שני אנשים במתנה[4] :

ורבי מאיר היא. וא"ת אמאי קאמר לאתויי סומא ופליג מתניתין אסתמא דסנהדרין (דף לב.) ליטא לאתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ופסולין לדון כדאמר בפרק זה בורר (סס מ:) לרבנן דרבי יהודה וי"ל דלא פסיקא ליה שהרי לכל העולם כשרין א"נ מתניתין ע"כ לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי' במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד דאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתם[5] ונסתמא פסול: **כל שחייב במעשר ממטא טומאת אוכלין.** קשה מהא דאמרינן (ביש נוחלין) [בפ"ק דחולין] אינו חרוש לשאול ולהבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית. ובפ' העור והרוטב תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלא תבלין אין לו טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם יש להם [טומאה] וגם חייבין במעשר. א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר (ביש נוחלין) [בחולין] לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל שביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית: **ספיחי סטים.** פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחי ראויין יותר וסד"א דליחייבו בפאה: **גידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות.** בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא יוקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות: **למעוטי תאנה.** פרש"י טעמא דתאנה דירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה דירק ובשביל הני תרתי לא רצו חכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייב אלא [בדגן תירוש ויצהר] וגזרו על

מחשבת

כל שאר דברים. וקשה לר"ת דהכי נמי דרשא בספרי מקרא חיוב מעשר בכל מילי אע"ג דפשיטא דמעשר פירות מדרבנן. אלא הנך דרשות אסמכתא בעלמא ניהנו גבי מעשר [גנם] גבי פאה דפאה נמי לא מצינו אלא [6] בכרם זית וכן כל הנך דתנן במס' ביצה אין עולין באילן משום שבות כו' וכן דרשא בספרי משבתון שבות אלא כל הנך דרשות דספרי אסמכתות בעלמא נינהו ותו דמדבנן נמי (בב') [7] אילנות אין חייבין בפאה אלא ה' מיני אילנות דחשיב במס' פאה האוג והחרובין כו'. והא דקאמר למעוטי תאנה לאו דוקא אלא כל תאנה דדמי ליה. ואומר ר"ת דהיינו טעמא דלא תקינו פאה בדבר שאין לקיטתו כאחד משום הפסד עניים שהיו מצפין בכל יום מתי יגמור לקיטתו ומתבטלין ובירק נמי דאין מכניסו לקיום יש רווח מועט לעניים שממתינין עד הערב ומפסידין במקום אחר: **שזרען מתחלה לבהמה.** משמע דסתמא לאדם קיימי אי לתרוייהו אפ"ה כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מייניהו (ד) אף על גב דאמר (כריתות דף[8]) כל הסיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול בלבד דכיון שזרען לבהמה אין עליה שם אוכל ולא היה [9] שני גידולים מעולה לאדם והא דאמר בטעון הרוטב לאדם משום דהדיחן לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות הכשר שני קשה כיון דסתמן לאדם משום דהדיחן לבהמה לא פקעי מייניהו שם אוכל [10] שיפסל מלאכול בלבד ואמאי לא הוכשרו וי"ל דמיירי שהיו מתחילה מיוחדים לבהמה אי נמי שמא אין הכשר מועיל אף באוכל אדם אי הוי הכשר לגורך בהמה:

לאוכל אדם טמאין עד שיפסל מלאכול לכלב כיון דהני גידולין לא היו מעולה לאדם דהא זרען לבהמה ליכא עליהון שם אוכל:

6) נרמה דל"ת אלא בכתובות וכרם חמיס וכן כל הנך דתנן וכו'. 7) ל"ל בכל האילנות אין מיירין וכו'.

ב) סנהדרין נד:, ג) [ינמות קד.], ד) [סנהדרין סס], ה) [ל"ל לאין דיעק], ו) [שבת מו. וש"נ], ז) [סנהדרין נב.], ח) פאה פ"ש מ"ד שבת סח. פסחים ט:, ט) מעברות פ"ש מ"ל, י) פאה פ"ג מ"ד [חולין קז.], יא) [סנהדרין כז:], יב) [שיין לעיל דף מט.], יג) נר' מהר"מ אית דילפי ומעמדו שני אנשים מעל פי שנים עדים ואית דילפי שנים ומושאלו שני אנשים במתנה מה להלן אנשים ולא נשים אף כאן אנשים ולא נשים כל"ל ועיין בתוס"ר ר"ש שבועת העדות וע' בתוס' ביכמות פ' המוקן מה: ד"ה מי לא עבלה וע' רש"ל, יד) [וע' היטב תוס' יבמות מה: ד"ה מי לא עבלה ותוס' ב"ק טו. ד"ה אשר ותוס' שבועות כט: ד"ה שבועות ותוס' גיטין פח: ד"ה ולא], טו) [וע' היטב תוס' ב"ב מג. ד"ה ולילקון], טז) [וע"ע תוס' יומא פח: ד"ה שהפלפלין ותוס' עירובין כח: ד"ה הלשונים], יז) [ל"ל תניא], יח) [ל"ל כלן], יט) [כל. ופסחים מה: והיל שנה ו' פ"ח דעקרוס], כ) [ל"ל שם],

תורה אור השלם

1. וְנִגְעֵי הַבֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְיָ וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע:
דברים כא ה

2. וּבְיוֹם הָרִאוֹת בּוֹ בְּשֶׂר חַי יִטְמָא: ויקרא יג יד

3. וְאִם פָּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בַּעּוֹר וְכִסְּתָה הַצָּרַעַת אֶת כָּל עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן:
ויקרא יג יב

4. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בֶהָרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים:
ויקרא יג ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם היו כסס: (ב) רש"י ד"ה תאנה פירש מתבשלת כאחד: (ג) תוס' ד"ה כל הכשר וכו' מועמדו שני אנשים שני שני מעל פי: (ד) ד"ה שזרען וכו' ואע"ג דאמרינן כל וכו': (ה) בא"ד אוכל עד שיפסלו מלאכול:

גליון הש"ס

גמ' דתנן מלבנות בצלים. הא דלא תימי ממתני' שלפני זה המתלוק כללים עיין בר"ש סס:

לעזי רש"י

קרו"ג. כרכום.
גויטר"א [גיטש"א]. איסטיס, פסטל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע).
קרישפל"א. עולש.

מוסף רש"י

הלכה כסתם משנה. רבי הוא פירש המשנה וכסתם דבריו מכס ויתמו בעיניו שאין סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן, כדי שלא יהו שניהם מפי יחיד ונראין כחלוקי נשנו אף המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:). **לאתויי סומא באחת מעיניו.** וי"מ היא דמקשי ריבים לנגעים (סנהדרין לד:). **סתמא אחרינא אשכח.** דמכשר סומין (שם). **דנין ביום.** משא ומתן של דין (שם לב:). **וגומרין בלילה.** אם לא (שם) **דומיא דסומא** (שם לד:). **סתמא דרבים עדיף.** דסטיא ר"מ היא, וכיון דכולהו אמריהי אמרי הלר רבי ופסק כרבנן, עבדינן כוותיה (שם) **דקתני לה.** לשה דתנן בגלוה, **גבי הלכתא דדיני.** בסנהדרין תניא רבי גבי דיני ממונות ש"מ עיקר היא למילף מינה, דאילו הכיא דכל הכשר בתמכת נדה תניא רבי אגב גררא, דתניא התם כי הני מילי טובא בפרק בא סימן, הלכך לאו אלינא דהלכתא בסתם, אלא משום שבות דאיכא בהא דמהדר, כגון כל אחייב בתמנות ואם אחייב בתמנות ואין אחייב בתמנות הגז, ומכומיה טובא (שם). **כל שהוא אוכל וכו'.** דגני פאה קציר כתיב, מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו (שבת סח.). ונשמר. שאינו מוקפד ומקפידין עליו לשומרו (פסחים נו:). **ומכניסו לקיום.** שמתקיים ימים רבים (שם). **למעוטי ספיחי סטים וקוצה.** לפי דרך לקוטן בשנה שנזרעים אלא לסוף ד' וה' שנים שהשרשין מתפשטין בארץ ומשמיטין ושורש שלהן עיקר, והא דנקט קצו ולא נקט שאר מינים שאינן ראויין לאכילה, משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית, נקט הכא דבפיאה ומעשר ליתנהו. לשון רבינו הגלי (שבת סח.) לו: ספיחי סטים וקוצה קשין לאכילה, אבל סטים וקוצה שאינם ספיחים חזו לאכילה. סטים, מורק"ש קרו"ג, קוצה, ווייטר"ש (פסחים נו:) לו: סטים, ויבל"ש, קוצה, ווינל"ש (שבת שם). **למעוטי תאנה.** תאנה אינה מתבשלת כאחת, אלא זו גמורה היום ואחרת יולאת כלילה כל ימות הקיץ (פסחים שם). **למעוטי ירק.** כגון לפת וקפלוטות (שבת שם). ואילו לקיטתו כאחד **ומכניסו לקיום לא קתני.** דכי תקון רבנן אחילו, לא פגוע בפירות האילן וכירק בין מין למין (שם) **מלבנות.** שורות שבין ירק לירק (חולין קלז). **פאה מכל אחת ואחת.** מן המלבנות, שהיקר שבין מלבן למלבן הפסקן לפאה בדיה, דיקר לוא בכלל פאה חוץ מן הטומים והבצלים, כדתנן כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום, ואמרינן מכניסו לקיום פרט ליקר, ומיהו שומין ובצלים מכניסן לקיום (חולין קלז).

ב) א מיי' פ"ט מהלי' טומאת צרעת הל"י:
יג ב מיי' פ"ג מהלי' סנהדרין הל"ג ועי' בכ"מ ובל"מ סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' ה סעי' כ:
יד ג מיי' פ"ט מהלי' טומאת צרעת הל"ל [והלכה כן]:
טו ד מיי' פ"ג מהלי' סנהדרין הל"ט סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' ז סעי' ב:
טז ה מיי' פ"ג שם הל"ג סמג שם טוש"ע שם סי' ה סעי' ב:
יז ו מיי' פ"ל מהלי' טומאת אוכלין הל"ל ופ"ג הל"ג:
יח ז מיי' פ"ג מהלי' ממנות עניים הל"ט:
יט ח מיי' פ"ג מהלי' תרומות הל"ל:
ט [מיי' פ"ג מהלי' ממנות עניים הל"ב]:
כ י מיי' פ"ג מהלי' ממנות עניים הל"י:

תוס' הרא"ש

ר"מ היא. תימה אמאי קאמר לאיתויי סומא ופליגא אסתם מתניתין דסנהדרין לימא לאיתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ואין כשרין לדון לר' יהודה כראיתא בפ' זה בורר וי"ל דלא פסיקא ליה משום דלשאר אנשים כשרין לדון א"נ ע"כ מתניתין לא מיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי' במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד דאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתם[5] ונסתמא פסול: **כל שחייב במעשר ממטא טומאת אוכלין.** קשה מהא דאמרינן (ביש נוחלין) [בפ"ק דחולין] אינו חרוש לשאול ולהבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית. ובפ' העור והרוטב תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלא תבלין אין לו טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם יש להם [טומאה] וגם חייבין במעשר. א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר (ביש נוחלין) [בחולין] לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל שביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית: **ספיחי סטים.** פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחי ראויין יותר וסד"א דליחייבו בפאה: **גידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות.** בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא יוקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות: **למעוטי תאנה.** פרש"י טעמא דתאנה דירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה דירק ובשביל הני תרתי לא רצו חכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייב אלא [בדגן תירוש ויצהר] וגזרו על